

PROCEDURA DEPONOWANIA DANYCH BADAWCZYCH W REPOZYTORIUM OTWARTYCH DANYCH REPOD

I. Definicje i prawne aspekty udostępniania danych badawczych

1. Dane badawcze^{1,2} – informacje sektora publicznego utrwalone w postaci elektronicznej, inne niż publikacje naukowe, które zostały wytworzone lub zgromadzone w ramach działalności naukowej (w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) i są wykorzystywane jako dowody w procesie badawczym lub służą do weryfikacji poprawności ustaleń i wyników badań. Dane badawcze obejmują dane statystyczne, wyniki eksperymentów, pomiarów, obserwacji prowadzonych w terenie, wyniki ankiet, nagrania wywiadów i zdjęcia. Są to różnorodne materiały gromadzone w ramach prowadzenia badań naukowych (m.in. dane liczbowe, dokumenty tekstowe, notatki, kwestionariusze, wyniki ankiet, nagrania audio i wideo, fotografie, zawartość baz danych, wyniki symulacji komputerowych, protokoły metodologiczne, obserwacje laboratoryjne), definiowane m. in. na poniższe sposoby¹:
 - 1) zarejestrowane materiały o charakterze faktograficznym, powszechnie uznawane przez społeczność naukową za niezbędne do oceny wyników badań naukowych;
 - 2) dane zebrane, zaobserwowane lub wytworzone jako materiał do analizy, w celu uzyskania oryginalnych wyników naukowych;
 - 3) wszystko, co zostało wyprodukowane lub wytworzone w ramach prowadzonych badań.
2. Dane o wysokiej wartości² – informacje sektora publicznego, których ponowne wykorzystywanie wiąże się z istotnymi korzyściami dla społeczeństwa, środowiska i gospodarki, w szczególności ze względu na ich przydatność do tworzenia usług i zastosowań o wartości dodanej oraz nowych godziwych miejsc pracy wysokiej jakości, a także ze względu na liczbę potencjalnych beneficjentów usług i zastosowań o wartości dodanej opartych na tych zbiorach danych. Wykaz zbiorów danych o wysokiej wartości obejmuje dane: geoprzestrzenne, dotyczące obserwacji Ziemi i środowiska, meteorologiczne, statystyczne, dotyczące przedsiębiorstw i ich własności, dotyczące mobilności.
3. Metadane² – ustrukturyzowane informacje opisujące, tłumaczące, lokalizujące i ułatwiające odnalezienie, wykorzystanie innych informacji lub zarządzanie nimi;
4. Informacja sektora publicznego² – każda treść lub jej część, niezależnie od sposobu utrwalenia, w szczególności w postaci papierowej, elektronicznej, dźwiękowej, wizualnej lub audiowizualnej, będąca w posiadaniu podmiotu zobowiązanego;
5. Otwarty dostęp¹ – udostępnienie określonych informacji (np. danych badawczych) w Internecie, w sposób umożliwiający swobodny dostęp do nich. Otwarty dostęp zakłada brak konieczności wnoszenia jakichkolwiek opłat przez odbiorców oraz brak ograniczeń technicznych (takich jak np. obowiązek rejestracji w systemie czy konieczność instalacji specjalistycznego oprogramowania). Nie jest to równoznaczne z brakiem prawnej ochrony udostępnionych informacji. Korzystanie z nich oraz dalsze udostępnianie może być ograniczone, przede wszystkim przepisami prawa własności intelektualnej. Jednak w odniesieniu do danych badawczych otwarty dostęp oznacza, że zostały one udostępnione na wolnej licencji *Creative Commons* lub w domenie publicznej.
6. Repozytorium danych badawczych¹ – system informatyczny umożliwiający przechowywanie danych badawczych oraz ich udostępnianie przez Internet.

¹ Prawne aspekty udostępniania danych badawczych, którymi powinni kierować się pracownicy i doktoranci UPP uczestniczący w procesie udostępniania danych zawarto w publikacji *Prawne aspekty otwierania danych badawczych – poradnik*, K. Siewicz, N. Rycko, ICM, <https://drodb.icm.edu.pl/materialy-2/>

² Zob. ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego

7. Embargo – to okres, w którym pliki w opublikowanym zbiorze danych pozostają niedostępne. Embargo ustanowić można tylko dla zbioru danych, który nie posiada jeszcze żadnej opublikowanej wersji. Długość okresu embargo zależy od zobowiązań autora wynikających np. z zapisów zawartych w umowach grantowych lub okresu czasu niezbędnego do opublikowania wyników badań w czasopiśmie naukowym. Maksymalna długość embargo w repozytorium RepOD wynosi 36 miesięcy.
8. Prawo własności intelektualnej¹ – potoczne określenie na różnego rodzaju prawa chroniące dobra niematerialne. Prawa te łączy podobieństwo ich przedmiotu oraz oparcie na zasadzie, że uprawniony (z reguły twórca, ale czasami inna osoba) ma wyłączne prawo decydowania, kto i w jaki sposób może wykorzystywać chronione dobra. Bez jego zgody (licencji), korzystanie z nich jest dozwolone wyłącznie w granicach dozwolonego użytku – w konkretnych sytuacjach określonych w ustawie. Prawa własności intelektualnej mogą powstawać w wyniku decyzji organów państwa (jak np. patent) albo bez ich udziału (jak np. prawa autorskie lub prawa do baz danych) i po określonym czasie wygasają.
9. Komercjalizacja wyników badań naukowych¹ – czerpanie korzyści finansowych z wyników badań naukowych. Najczęściej kojarzy się z opatentowaniem wynalazku stworzonego w oparciu o uzyskane wcześniej wyniki badań, a następnie – odpłatnym udzielaniu licencji zezwalających na korzystanie z niego. Komercjalizacja jest przedmiotem regulacji prawnych, które mogą mieć znaczenie dla otwartego udostępniania danych badawczych.
10. Patent¹ – prawo własności intelektualnej chroniące wynalazek – twórcze rozwiązanie pewnego problemu technicznego. Uprawniony ma wyłączne prawo do korzystania z wynalazku w celach zarobkowych lub zawodowych. Patent jest przyznawany przez właściwy urząd, a jedną z okoliczności wyłączających jego uzyskanie stanowi fakt wcześniejszego podania istoty wynalazku do powszechnej wiadomości.

II. Otwarte repozytorium danych badawczych UPP

1. Realizując założenia Polityki otwartego dostępu na UPP w zakresie dostępu do danych badawczych oraz chcąc zapewnić pracownikom i doktorantom możliwość deponowania danych badawczych w otwartych repozytoriach UPP zapewnia otwarty dostęp do Kolekcji danych badawczych Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, zwanej dalej „Kolekcją danych UPP”, utworzonej w Repozytorium Otwartych Danych RepOD³, zwanym dalej „Repozytorium RepOD”, prowadzonego przez Platformę Otwartej Nauki Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego.
2. Podstawowym aktem regulującym zasady korzystania z Repozytorium RepOD jest Porozumienie o prowadzeniu kolekcji w Repozytorium Otwartych Danych RepOD zawarte 24 maja 2021 pomiędzy Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu, a Uniwersytetem Warszawskim – Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM).
3. Kolekcja danych UPP w Repozytorium RepOD pełni rolę repozytorium instytucjonalnego UPP.
4. W ramach Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD tworzone będą kolekcje dyscyplinowe danych, odpowiadające nazwom dyscyplin wiodących i innych dyscyplin reprezentowanych przez pracowników i doktorantów UPP. Kolekcje dyscyplinowe danych badawczych będą dodawane do Kolekcji danych UPP według bieżącego zapotrzebowania na podstawie zbiorów danych przekazywanych do udostępnienia w RepOD.
5. Dostęp do wszystkich danych badawczych zgromadzonych w Kolekcji danych UPP jest otwarty.

III. Zakres odpowiedzialności i zobowiązań UPP oraz osób deponujących dane badawcze

1. Za utrzymanie Repozytorium RepOD odpowiada Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego. UPP korzysta

³ <https://repod.icm.edu.pl/>

- z Repozytorium RepOD bezpłatnie i bezwarunkowo mogą deponować dane badawcze jego pracowników i doktorantów bez ograniczeń prawnych, formalnych i organizacyjnych.
2. Za prowadzenie Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD odpowiada Oddział Informacji Naukowej Biblioteki i Centrum Informacji Naukowej UPP.
 3. Za nadzór merytoryczny nad Kolekcją danych UPP oraz za deponowanie danych badawczych pozyskanych dzięki finansowaniu lub współfinansowaniu ze środków publicznych odpowiada Administrator danych badawczych w otwartym dostępie, zwany dalej „Administratorem danych OA”.
 4. Za wartość merytoryczną danych badawczych zamieszczanych w Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD, jakość udostępnianych materiałów, termin ich udostępnienia oraz określenie praw własności intelektualnej do danych badawczych i licencji na których dane te mogą być udostępniane odpowiadają bezpośrednio pracownicy i doktoranci UPP uczestniczący w procesie udostępniania danych.
 5. Osoby realizujące projekty badawcze i badawczo-rozwojowe finansowane przez zewnętrzne instytucje finansujące badania naukowe (np. Narodowe Centrum Nauki, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju) zobowiązane są do przestrzegania umów grantowych w zakresie dotyczącym obowiązujących polityk otwartego dostępu do danych badawczych tychże instytucji, licencji na jakich powinny być udostępniane dane oraz zasad przestrzegania i ochrony praw własności intelektualnej. Osoby zarządzające projektami badawczymi i badawczo-rozwojowymi mają obowiązek weryfikacji czy i w jakim zakresie oraz na jakich zasadach mogą albo są zobowiązane do udostępniania wyników projektów i deponowania danych badawczych w otwartych repozytoriach.
 6. W odniesieniu do danych badawczych i danych o wysokiej wartości pozyskanych dzięki finansowaniu lub przy współfinansowaniu badań ze środków publicznych pracownicy i doktoranci afiliowani w UPP dążą do zapewnienia otwartego dostępu do tych danych poprzez ich zdeponowanie w Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD na licencjach *Creative Commons*, a tam gdzie to możliwe zgodnie z warunkami licencji *Creative Commons Public Domain (CC0)* – *przekazanie do domeny publicznej*⁴.
 7. Dane badawcze i dane o wysokiej wartości wraz metadanymi udostępniane będą przez osoby uczestniczące w procesie udostępniania danych w formatach przeznaczonych do odczytu maszynowego, po uzgodnieniu formatu danych z Administratorem danych OA.

IV. Procedura deponowania danych badawczych w Repozytorium RepOD

1. Pracownicy i doktoranci UPP planujący udostępnienie danych badawczych lub danych o wysokiej wartości przesyłają zgłoszenie danych do udostępnienia Administratorowi danych OA. Zgłoszenie to powinno być przesłane przynajmniej miesiąc przed planowaną datą zdeponowania lub udostępnienia danych w Repozytorium RepOD.
2. Forma zgłoszenia:
 - 1) zgłoszenie dokonywane jest mailowo na adres daneOA@up.poznan.pl;
 - 2) zgłoszenie powinno zawierać poprawnie wypełniony formularz zgłoszenia danych do udostępnienia w formacie xls (dostępny na stronach internetowych UPP) oraz dane kontaktowe (imię i nazwisko, numer telefonu służbowego oraz adres email) osoby zgłaszającej;
 - 3) oświadczenie osoby zgłaszającej potwierdzające prawo własności do dysponowania danymi badawczymi lub zbiorami danych o wysokiej wartości, potwierdzone przez kierownika katedry, w której jest zatrudniona. Wzór oświadczenia stanowi załącznik do procedury.
3. Administrator danych OA weryfikuje poprawność otrzymanych danych oraz przesyła mailem osobie zgłaszającej informacje w jaki sposób należy przygotować zbiór danych badawczych lub zbiory danych o wysokiej wartości oraz opis metadanych, celem przygotowania danych do zdeponowania w Repozytorium RepOD.

⁴ Tj. wzorca oświadczenia, zgodnie z którym autor zrzeka się praw autorskich w maksymalnym możliwym zakresie dozwolonym przez prawo obowiązujące w danym kraju. Na gruncie polskiego prawodawstwa oznacza to udzielenie przez twórcę bardzo szerokiej licencji, która zezwala na dowolne wykorzystywanie utworu bez wymogu podania autorstwa. Jednocześnie twórca zobowiązuje się do niewykonywania autorskich praw osobistych do utworu. <https://creativecommons.org/share-your-work/public-domain/cc0>

4. Administrator danych OA wraz z osobą zgłaszającą ustalają harmonogram prac, długość okresu embarga oraz sposób dostarczenia danych zależny od rozmiaru deponowanych plików, celem efektywnego umieszczenia danych w Repozytorium RepOD oraz ich udostępnienia. W wypadku plików o dużych rozmiarach przekraczających 10 MB lub w przypadku dużych zbiorów danych obejmujących wiele plików, dane te mogą być przekazane na zewnętrznym nośniku danych, a sposób jego przekazania określa Administrator danych OA.
5. Osoba zgłaszająca dane do udostępnienia czynnie uczestniczy w procesie deponowania danych, dostarczając Administratorowi danych OA wszystkie niezbędne dane i informacje oraz uzgadniając z nim kolekcję dyscyplinową, w której dane mają być zdeponowane i udostępnione.
6. Po dostarczeniu kompletnych zbiorów danych i informacji (w tym metadanych) w wymaganym formacie Administrator danych OA deponuje otrzymane dane badawcze lub zbiory danych o wysokiej wartości w Repozytorium RepOD. Udostępnianie danych w otwartym dostępie zależy od ustalonego okresu embarga, ale nie powinno nastąpić później niż 36 miesięcy od daty zdeponowania danych w Repozytorium RepOD. O zdeponowaniu danych osoba zgłaszająca informowana jest mailem. W treści wiadomości musi znajdować się link do zbioru danych zamieszczonego w Kolekcji danych UPP wraz z informacją o nadanym unikalnym stałym identyfikatorze (DOI lub inny).
7. Osoba zgłaszająca dane badawcze do udostępnienia zobowiązana jest do sprawdzenia ich poprawności po zamieszczeniu w Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD. W przypadku stwierdzenia niezgodności, fakt ten należy zgłosić Administratorowi danych OA, który po uzupełnieniu danych potwierdza wprowadzenie zmian osobie zgłaszającej.
8. Wszelkie zmiany w Kolekcji danych UPP w Repozytorium RepOD związane ze zdeponowanymi danymi badawczymi lub zbiorami danych o wysokiej wartości realizowane są przez Administratora danych OA na wniosek osoby zgłaszającej dane.

Załącznik do Procedury

Oświadczenie osoby zgłaszającej dane do udostępnienia

Ja [imię i nazwisko], będąc zatrudnionym w [nazwa jednostki] na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu na stanowisku [wymienić stanowisko] oświadczam, że Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu ma prawo do dysponowania danymi zgłoszonymi do udostępnienia [nazwa zbioru danych]. Dane te pozyskane zostały przeze mnie samodzielnie/w zespole [podać nazwę zespołu] z udziałem [wymienić osoby z nazwiska i imienia oraz ich afiliacje]. Dane powstały dzięki finansowaniu, lub współfinansowaniu ze środków publicznych w ramach subwencji na utrzymanie potencjału badawczego jednostki [podać numer]*/ projektu badawczego/ projektu rozwojowego [podać numer i tytuł projektu] finansowanego przez [podać pełną nazwę instytucji finansującej]. Deponowanie i udostępnianie danych w otwartym dostępie jest zgodne z zapisami umów grantowych i nie narusza: A) praw i obowiązków wynikających z Regulaminu zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji w UPP, B) praw własności intelektualnej lub tajemnic prawnie chronionych UPP, lub osób trzecich, C) słuszych interesów UPP, w szczególności nie uniemożliwia lub utrudnia: prawidłowej realizacji projektów ze środków zewnętrznych, prowadzenia dalszych prac badawczych w określonym obszarze oraz prawidłowej realizacji umów na badania zlecone lub umów komercjalizacyjnych, D) postanowień Polityki Otwartego Dostępu lub innych przepisów wewnętrznych UPP, E) przepisów prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności w zakresie ochrony danych osobowych osób fizycznych, obronności, bezpieczeństwa publicznego lub zwalczania nieuczciwej konkurencji. Jednocześnie oświadczam, że udostępnienie danych badawczych / zbiorów danych o wysokiej wartości nie będzie prowadzić do pozbawienia ochrony prawnej dóbr intelektualnych (np. know-how objętego tajemnicą przedsiębiorstwa) UPP lub osób trzecich ani nie będzie uniemożliwiać lub utrudniać: A) uzyskania lub utrzymania przez UPP ochrony prawnej w postaci praw wyłącznych do dóbr intelektualnych, w szczególności praw własności przemysłowej, stanowiących własność lub współwłasność UPP, oraz B) transferu wiedzy przez UPP, w szczególności w zakresie badań zleconych lub komercjalizacji praw własności intelektualnej stanowiących własność lub współwłasność UPP.*

Data i podpis osoby zgłaszającej dane

Data, pieczęć i podpis kierownika jednostki

*wybrać właściwie